

Dokument nr. 4.

(1927)

Fra utenriks- og konstitusjonskomiteen.

De nye voldgiftsavtaler med Sverige, Danmark og Finland.

	Side
1. Utenriksdepartementets utredning av 8de desember 1926 om grunnlaget for voldgiftsdomstolenes avgjørelse etter de nye avtaler	1
2. Utenriksdepartementets oversikt av 31te desember 1926 over de viktigste voldgiftsavtaler 1921—1926	8

1. Utenriksdepartementets utredning av 8de desember 1926 om grunnlaget for voldgiftsdomstolenes avgjørelser etter de nye nordiske voldgiftskonvensjoner.

I. Etter de traktater som for tiden består mellom Norge på den ene side og Danmark, Finland og Sverige på den annen, er Norge forpliktet til å tåle dom av den faste internasjonale domstol i Haag i en hvilken-somhelst rettsvist med disse land. Dette følger av at alle de nevnte fire land har akseptert den «fakultative bestemmelse» som er knyttet til den faste internasjonale domstols vedtekter, og som gir domstolen kompetanse i tvister om et hvilket-somhelst internasjonal-rettslig spørsmål.¹

Utenriksdepartementet kan for såvidt slutte sig til den fremstilling professor Skeie ifølge det stenografiske referat av hans uttalelser i Utenrikskomiteen den 6te juli 1926 har gitt av den bestående rettsstilstand på dette område:

«Jeg får da lov til å minne om, at vi ved tilslutningen til vedtektene for den faste internasjonale domstol har fått en adgang til å innbringe alle spørsmål, alle tvistemål av ju-

ridisk art for denne domstol, for såvidt ikke sådanne tvistemål da etter spesialtraktater med våre nabolande er henvist til en annen domstol. Men der er iallfall ingen undtagelse gjort i den henseende, at juridiske tvistemål av enhver art kan innbringes for en eller annen domstol. Vedtektenes artikkel 36 og forbundspaktens artikkel 12 flg. gjør ingen begrensning med hensyn til rettsvisters innbringelse. I den henseende er denne ordning ubegrenset. Der er ikke gjort nogen undtagelse for tvister som berører statenes integritet, uavhengighet, ære eller vitale interesser.»

Utenriksdepartementet har videre intet å bemerke til den anvendelse professor Skeie i sine nevnte uttalelser gjør av regelen om at rettsvister henhører under den faste internasjonale domstols kompetanse. Professor Skeie har illustrert regelens rekkevidde ved å nevne som eksempel en tvist mellom Norge og Storbritannia om utstrekningen av det norske sjøterritorium. Han fremhever herunder at tvisten, dersom den faste internasjonale domstol hadde obligatorisk kompetanse i rettsvister mellom de to land, av hver part vilde

¹ Norge har den 22de september i år fornyet sin godkjenning av den «fakultative bestemmelse» for 10 år, regnet fra 3dje oktober 1926.

kunne forlanges pådømt av den faste internasjonale domstol som en rettstvist, uansett om der fra den ene parts side blev påstått at billighet måtte lede til et annet resultat enn den strenge rett i dette forhold. (Professor Skeies uttalelse i komiteen den 3dje juli 1926).

Det er i full overensstemmelse hermed, når professor Skeie om den nye norsk-finske konvensjon uttaler at den «i virkeligheten i resultatet ikke sier noget annet enn det som er gjeldende rett mellom landene før.»

Det er denne fortolkning av regelen om den faste domstols kompetanse i rettstvister som er referert i stortingsdokument nr. 13, 1926, side 16—17, hvor der uttales: «Hvis to stater har bundet sig til å la rettstvister avgjøre av den faste internasjonale domstol, vil etter denne teori hver part kunne kreve at de rettsspørsmål tvisten omfatter, avgjøres av domstolen.»

En utførligere fremstilling av denne teori finnes i dr. Frøde Castbergs skrift: *Mellemfølkkelig rettspleie*, side 26—35. Der nevnes her blandt annet det tilfelle at en konflikt angår spørsmål om retten til et landområde, hvorunder der anføres både rettslige og ikke-rettslige argumenter. Om dette tilfelle heter det i nevnte skrift, side 334: «Striden vil her være delvis en tvist av juridisk natur, delvis ikke. Spørsmålet om hvem suvereniteten til landområdet tilkommer etter folkeretten, er utvilsomt av juridisk art. — — — Tenker man sig at den ene part innbringer tvisten for den faste domstol for mellemfølkkelig rettspleie, må — dersom domstolen har obligatorisk kompetanse i rettstvister — spørsmålet om hvem suvereniteten tilkommer etter folkeretten, der finne sin avgjørelse.»

Med andre ord: Etter den bestående traktatrett i forholdet mellom Norge og Danmark, Finland og Sverige kan hver part i en hvilken som helst konflikt forlange henskutt til den faste internasjonale domstol i Haag spørsmålet om hvad der er rett i forholdet mellom partene. Gjelder tvisten suvereniteten til et landområde, kan altså etter den bestående traktatrett hver part forlange den faste internasjonale domstols avgjørelse av spørsmålet om hvem der efter folkeretten har

suvereniteten til vedkommende landområde. Likeledes kan hver part i tilfelle av uenighet om et forhold som er regulert ved traktat, forlange dom i spørsmålet om hvilke rettigheter og plikter der efter gjeldende folkerett utspringer for partene av vedkommende traktat.

I betraktning av at den faste internasjonale domstols obligatoriske kompetanse efter gjeldende rett må antas å være så vidtrekkende som her anført, blir det av mindre praktisk betydning å fastslå rekkevidden av de eldre voldgiftskonvensjoner mellom Norge og Danmark samt mellom Norge og Sverige. Utenriksdepartementet er imidlertid enig i hvad der anføres i dokument nr. 13, 1926, side 19—20 om at en part som vil nekte å gå til voldgift efter de nevnte eldre konvensjoner, ikke kan anføre til begrunnelse herfor at vedkommende tvist berører motpartens integritet eller uavhengighet. Heller ikke finner departementet at det i forholdet mellom Norge og Danmark fra norsk side er berettiget — uansett de begivenheter som har funnet sted i 1819, 1821 og senere — å hevde at en tvist vedrørende Grønland berører Norges integritet.

II. Idet det således må antas at Norge efter den bestående traktatrett må finne sig i at en hvilken som helst tvist med et av de tre øvrige nordiske land om et folkerettslig forhold henskytes til avgjørelse av den faste internasjonale domstol eller eventuelt en voldgiftsrett, blir de nye traktaters betydning i det vesentlige alene følgende:

1. De nye traktater bekrefter og gjør det helt utvilsomt at der i alle tilfelle om nødvendig kan kreves internasjonal dom. Og

2. De nye traktater med Danmark og Sverige vil gi billigheten som avgjørelsesgrunnlag for voldgiftsdomstolen en bredere plass enn den har efter den bestående retts-tilstand.

Man har under drøftelsen av de nye konvensjoners voldgiftssystem tildels noget ensidig festet sig ved spørsmålet om voldgiftsbehandling av tvister vedrørende revisjon av bestående rettsforhold eller vedrørende såkalte «indre» anliggender. Der er imidlertid også en annen gruppe tvister av ikke-juridisk

natur som det i mange tilfelle vil være av betydning å kunne forlange henskutt til voldgiftsavgjørelse på grunnlag av rett og billighet. Dette gjelder tvister om hvordan forholdet mellom partene skal ordnes på et område hvor den gjeldende folkerett ikke gir nogen bestemt løsning. For å ta et konkret eksempel: Norge har interesse av å hevde overfor fremmede land i størst mulig utstrekning norske fangstmenns og fiskeres rett til å bruke andre lands kyster til basis for fangst og fiske på det åpne hav. Norge vil herunder formentlig kunne hevde at folkeretten ikke gir en stat adgang til helt å nekte fremmede fangstmenn og fiskere ethvert anløp av dens kyster under fangsten og fisket. Folkeretten inneholder imidlertid for tiden ikke sikre og utvilsomme bestemmelser om hvor meget der i så henseende kan kreves, med andre ord om utstrekningen av den rett til anløp som består til fordel for dem der driver fangst og fiske på åpent hav. Det må antas at det fra norsk synspunkt må sies å være en fordel om en tvist angående utstrekningen av denne rett til anløp, i tilfelle den skal avgjøres ved internasjonal dom, blir henskutt til avgjørelse ved voldgift på et så fritt grunnlag som mulig.

III. Når der dernæst spørres om betydningen av at tvister om revisjon av bestående rettsforhold kan forlanges henskutt til avgjørelse av en voldgiftsdomstol på friere grunnlag enn det strengt juridiske, må man alltid være opmerksom på den eiendommelige stilling Norge står i, fordi det i mere enn 500 år har stått i unionsforhold til Danmark og Sverige, og i nogen grad kan sies, dels faktisk og dels rettslig ikke å ha vært likestillet med den annen part i unionsforholdet. Denne historiske kjensgjerning medfører at Norge i forskjellige henseender står noget svakere rent juridisk i forholdet til disse to andre land enn det står ut fra et etisk og historisk, kort sagt: en «billighets»-vurdering.

Dette gjelder selvsagt først og fremst i forholdet til Danmark. Her skal alene nevnes ett konkret eksempel: Ved opgjøret mellom Norge og Danmark angående de norske arkivsaker i danske arkiver blev der som bekjent i og med avslutningen av konvensjonen

av 13de september 1851 fra norsk side gitt avkall på videre utlevering fra de danske arkiver, og det er ganske utvilsomt at dette avkall omfatter det krav som idag for alle sakkyndige fremstiller sig som det norske hovedkrav, nemlig kravet på de såkalte «norske registre og tegnelser» (regjeringsprotokoller om norske saker i unionstiden).¹ Under eventuelle forhandlinger med Danmark om arkivsaken vil det utvilsomt måtte erkjennes fra norsk side at avkallet er bindende, forsåvidt angår «registre og tegnelser». Ikke desto mindre må det antas at det norske krav på å få utlevert disse betydningsfulle arkivsaker er i den grad innlysende rettfærdig at man skulde ha ikke liten chance for å kunne få medhold i dette krav, dersom kravet innbringes som en ikke-juridisk tvist for en voldgiftsdomstol som skal dømme efter grunnsetningene for rett og billighet.

Også i forholdet mellom Norge og Sverige har den nu oppløste union i nogen grad, om enn ikke tilnærmelsesvis i den grad som den norsk-danske statsforbindelse, skapt situasjoner, hvori Norge rent juridisk fremdeles er den svakere part, mens billighet nok må sies i større grad å tale til vår gunst. Også i forholdet til Sverige har Norge således visse arkivkrav å gjøre gjeldende, og også i dette forhold står vi visstnok rettslig svakere enn ut fra et billighetssynspunkt.

I forholdet til Finland har derimot Norge ingen særlig interesse av å kunne kreve internasjonal avgjørelse av et krav på revisjon av bestående rettsforhold. Det må vel antas at der er betydelig større sannsynlighet for finske revisjonskrav i fremtiden enn der er for norske krav av denne art. Og de finske krav som i så henseende kan tenkes å bli fremsatt, vil vel i tilfelle også være ganske anderledes vidtgående enn eventuelle norske krav.

At det i flere henseender vil være en fordel for Norge å opnå i forhold til Danmark at tvister av ikke-juridisk art kan kre-

¹ En annen sak er at avkallet i konvensjonen av 1851 visstnok må betraktes som rettslig uforbindende for visse andre arkivsakers vedkommende.

ves avgjort av en voldgiftsdomstol etter rett og billighet, blev flere ganger fremholdt av professor Skeie i hans uttalelser til utenrikskomiteen i begynnelsen av juli i år, uaktet professoren som bekjent i sin almindelighet var imot det voldgiftssystem som alle de nordiske konvensjoner undtagen den norsk-finske realiserer. Professor Skeie uttalte således om den nye norsk-danske konvensjons forhold til arkivsaken:

«Norge vil kunne kreve voldgiftsavgjørelse i denne interessekollisjon med den begrunnelse at all billighet taler for at Danmark utleverer disse arkivsaker, som Norge har en ganske annen interesse i å hå i sin besiddelse enn Danmark, og som Norge engang har hatt også den offentlig-rettslige eller dets borgere en privatrettslig hjemmel til å kreve utlevert igjen. Og jeg tror nok det må sies at et voldgiftssøksmål på billighetsgrunnlag i dette tilfelle har en ganske annen utsikt til å lykkes enn et søksmål efter gjeldende rett på rettsgrunnlag.»

Og da komiteens formann fremsatte følgende spørsmål: «Professor Skeie mener altså at med hensyn til arkivsaken vil for så vidt den foreslåtte traktat stille oss noget gunstigere enn den eldre?» — besvarte professoren dette spørsmål med ja.

I komiteens møte den 6te juli uttalte professor Skeie videre:

«Jeg vet ikke, om jeg forstod herr Magnussen rett, men det, De ønsket å vite, var vel egentlig dette: om konvensjonen, som åpner adgang til rettsforhandlinger, vil gjøre mindre virksomme de diplomatiske midler? Det kan jeg ikke skjønne kan bli tilfellet, det må jeg si. Tvertom kan man jo si, det er riktig, at konvensjonen gir Norge en viss chance, som det ikke har tidligere, og så vil jo alltid de danske forhandlere ha den mulighet i minne, og det vil øve sin innflytelse på deres forhandlingsvennlighet.»

Også for kravet med hensyn til Vest-Grønland mente professor Skeie om den nye ordning at «rent formelt betyr det naturligvis en utvidet mulighet for Norge», om man får en voldgiftsrett som skal dømme efter billighet.

At såvel dr. jur. Helge Klæstad som

professor M. H. Lie la vesentlig vekt på i forholdet til Danmark å få gitt billigheten som avgjørelsesgrunnlag den videst mulige anvendelse, vil være utenriks- og konstitusjonskomiteens medlemmer bekjent, idet gjenpart av de nevnte herrers uttalelser er sendt komiteens medlemmer med skrivelse fra Utenriksdepartementet til komiteens formann av 4de desember 1926.

IV. Nu bør man imidlertid ikke overvurdere betydningen av den bestemmelse hvorefter voldgiftsdomstolen skal dømme efter grunnsetningene for rett og billighet. Det sier sig selv at der skal særdeles sterke grunner til for at en domstol skal finne å burde fastslå i forholdet mellem de tvistende parter noget som domstolen selv finner er i strid med det resultat en anvendelse av den positive retts bestemmelser vilde lede til. Det kan således ikke erkjennes å foreligge nogen praktisk mulighet for at det tilfelle skulde kunne inntreffe som er antydnet av professor Skeie i hans uttalelser til utenrikskomiteen den 3dje juli sistleden: Han setter her det tilfelle at der mellem Norge og England er avsluttet en konvensjon likelydende med den norsk-danske eller den norsk-svenske. Han setter videre at Norge i henhold til konvensjonen, som gir den faste internasjonale domstol kompetanse i rettstvister, har forlangt og fått dom av denne domstol angående utstrekningen av det norske sjøterritorium, og at domstolen har gitt Norge medhold i dets påstand om å ha rett til et sjøterritorium på 4 kvartmil. Professor Skeie setter videre at England derefter av en voldgiftsrett begjærer avgjørelse for at de norske regler om beregningen av sjøterritoriet «efter nutidens gjensidige vilkår mellem statene er foreldet, er uhensiktsmessige, er urettferdige». Det skal ikke bestrides at professor Skeie har rett i den antagelse at der formelt vil være adgang for England til i det tilfelle professor Skeie forutsetter, å forlange en voldgiftsdom angående det nevnte krav på revisjon av det ved den faste domstols dom fastslåtte rettsforhold. Men det må betraktes som ganske usannsynlig både at et revisjonskrav under de nevnte forutsetninger vil bli stillet, og — endnu mere — at et sådant revisjons-

krav, om det blev stillet, vilde få medhold av nogen domstol —.

Det må nemlig erindres at en voldgiftsdomstol, som skal dømme efter grunnsetningene for rett og billighet, aldri vil kunne betrakte det som betydningsløst at et rettsforhold har bestemt hjemmel i den gjeldende, «positive» rett. Nettop ut fra en billighetsbetraktning vil domstolen i de aller fleste tilfelle måtte legge adskillig — om enn ikke alltid avgjørende — vekt på at den ene part har gjeldende folkerett på sin side. At dette er domstolens plikt, kan jo også sies å ha uttrykkelig hjemmel i konvensjonenes bestemmelser, i det øieblikk det pålegges voldgiftsdomstolene å dømme efter grunnsetningene for rett og billighet.

Dessuten kan intet land kreve av Norge at det skal avslutte en voldgiftstraktat av samme innhold som den norsk-danske og den norsk-svenske. Det vil stå Norge fritt for ved avslutning av voldgiftstraktater i fremtiden å søke å få traktatene avfattet f. eks. overensstemmende med den norsk-finske.

Betydningen av at voldgiftsdomstolen skal pådømme ikke-rettslige tvister efter grunnsetningene for rett og billighet, er først og fremst at domstolen blir fritatt for å måtte fastslå i forholdet mellom partene noget som den finner å være ganske visst hjemlet i bestående traktater, men ikke desto mindre absolutt urettferdig og urimelig. Det må erindres at man i folkerettssamfundet ennå ikke har nogen institusjon med lovgivende myndighet. Det kan derfor med adskillig grunn hevdes at man bør søke å undgå at man ved en internasjonal domstolsordning så å si «skruer fast» den bestående rettstilstand. Det er i hvert fall en av de største oppgaver for arbeidet med utviklingen av den internasjonale organisasjon å skaffe bote midler i denne henseende, slik at altså en bestående, men urettferdig rettstilstand kan bli endret ved legale midler. Det har da også vært en av hovedinnvendingene mot såvel Folkenes Forbund som den senere nu foreløbig skrinlagte «Genferprotokoll» at disse internasjonale organisasjonssystemer ikke skaper tilstrekkelige midler til å få endret

bestående rettsforhold som ut fra rettferdighets- eller hensiktsmessighetsbetraktninger er uholdbare. Den omstendighet at folkerettssamfundet mangler en lovgivningsmyndighet, gjør det naturlig at man i nogen grad gir de internasjonale domstoler en friere stilling enn man finner det påkrevet å gi domstolene i det enkelte land. Man må forsåvidt gi professor Skeie medhold, når han i utenrikskomiteens møte den 5te juli uttaler at folkeretten her vil komme til å «ta têtèn». «Den vil komme til å åpne nye baner, som privatretten ialfall foreløpig neppe kunde innlate sig på.»

V. I den utredning som dr. Arnold Ræstad har tilstillet utenrikskomiteen, er der — under forutsetning av at Utenriksdepartementets fortolkning av de nye konvensjoner skulde være riktig — særlig pekt på de formentlige farer ved at voldgiftsdomstolen efter den norsk-danske og den norsk-svenske konvensjon kan avgjøre efter rett og billighet også de såkalte «indre» spørsmål, det vil si spørsmål som efter folkeretten henhører under den ene parts eksklusive kompetanse.

Efter Utenriksdepartementets opfatning innebærer den nye ordning som de nevnte konvensjoner vil etablere, ikke nogen fare.

Det er efter gjeldende folkerett uklart hvor grensen mellom på den ene side egentlig internasjonale og på den annen side såkalte «indre» spørsmål går. En interessant veiledning finner man i den uttalelse som den 7de februar 1923 blev avgitt av den faste internasjonale domstol angående spørsmålet om hvorvidt folkeforbundets råd hadde kompetanse til å behandle en tvist mellom Frankrike og Storbritannien angående den franske statsborgerrettslovgivning i Marokko og Tunis. Hvis denne tvist, således som den franske regjering påstod, kunde sies å berøre et indre fransk anliggende, vilde nemlig folkeforbundets råd ikke være kompetent til å behandle tvisten, fordi pakten for Folkenes Forbund i sin art. 15, 8de ledd tar en uttrykkelig reservasjon for spørsmål som folkeforbundets råd enstemmig erkjenner å henhøre under den ene parts eksklusive kompetanse (indre spørsmål). Den nevnte uttalelse

av domstolen blev avgitt enstemmig.¹ Den gikk ut på at tvisten ikke berørte et indre fransk anliggende. Riktignok gjaldt tvisten statsborgerrettslovgivningen i de nevnte franske protektorater. Men da der fra britisk side var anført vektige argumenter for at den angjeldende lovgivning ikke var stemmende med folkerettens regler, kunde spørsmålet ikke betraktes som et internt fransk anliggende. I den utførlige begrunnelse som domstolen avgav i denne sak, kom det tydelig til uttrykk at grensen mellom hvad der er et indre anliggende og hvad der ikke er det, er særdeles vag. Domstolen uttaler bl. a.: «Spørsmålet om visse anliggender henhører eller ikke henhører under en stats eksklusive kompetanse, er et i vesentlig grad relativt spørsmål: det avhenger av utviklingen av de internasjonale forhold.» Domstolen har her ved gitt uttrykk for at et anliggende som folkeretten idag overlater helt til statenes frie bestemmelse, i fremtiden kan bli underkastet internasjonale rettsregler.

Nu er forholdet det at en tvist regelmessig ikke kan sies å berøre den ene parts indre forhold, dersom den annen part til støtte for sin påstand kan påberope sig folkerettslige bestemmelser (traktater eller sedvanerett). I så fall vil tvisten i almindelighet måtte betraktes som en internasjonal rettstvist, og efter de nye nordiske voldgiftskonvensjoner — så vel som efter den av de nordiske land allerede aksepterte «fakultative bestemmelse» — henhøre under den faste internasjonale domstols domsmyndighet. Det er når den krevende part undlater å bygge sine krav på folkerettens regler, at der kan bli tale om å forlange tvisten avgjort ved voldgift, på grunnlag av rett og billighet.

Den internasjonale nødvendighet av statenes selvbestemmelsesrett i visse indre anliggender er imidlertid utvilsomt og almindelig erkjent. At en stat, så lenge den ikke traktatmessig binder sin tollbeskatningsmyndighet, kan fastsette de tollsatser den ønsker

og innføre importforbud er således utvilsomt. Og der er ingen grunn til å tro at en voldgiftsdomstol ut fra billighetshensyn vil sette sig ut over denne sikre og naturlige regel.

Også spørsmålet om hvilken økonomisk eller social lovgivning et land skal ha, henhører selvfølgelig i prinsippet under hver enkelt stats egen eksklusive myndighet. Også dette er et prinsipp, som man med sikkerhet kan gå ut fra at en voldgiftsdomstol vil respektere, likesom det alene hører hjemme i fantasiens verden å tenke sig at en av partene i de nordiske konvensjoner skulde innbringe for en voldgiftsdomstol et i rene interessehensyn begrunnet krav på at den annen part skal endre sin økonomiske eller sociale lovgivning. — En annen sak er at man i hvert fall teoretisk kan tenke sig at sociallovgivningen går så vidt i å tilsidesette erhvervede rettigheter — for eksempel ved å gjennomføre konfiskasjon av eiendom — at en fremmed stat vilde kunde ønske å se en voldgiftsdom i spørsmålet om et sådant regime skal bringes til anvendelse også på vedkommende fremmede stats undersåtter her i landet. Og i et tilfelle som det nevnte vil det vanskelig kunne anses for urimelig at man må finne sig i en voldgiftsdom avsagt på grunnlag av rett og billighet. Det kan heller ikke innses at risikoen for å bli idømt erstatningsansvar vil være synderlig større om tvisten avgjøres som en ikke-juridisk tvist på grunnlag av rett og billighet, enn om den — således som det vilde skje efter våre nugjeldende traktatforhold — vilde bli pådømt efter folkerettens almindelige grunnsetninger. Folkeretten er på disse områder så ubestemt i sitt innhold at det neppe gjør synderlig forskjell om en dom felles på grunnlag av «rett» eller på grunnlag av «rett og billighet».

Det har vært anført at mestbegunstigelsesklausulen i våre handelstraktater skulde medføre en forøkelse av faren ved å inngå konvensjoner om avgjørelse av tvister på grunnlag av rett og billighet. Nu vil selvfølgelig ikke en hvilken som helst voldgiftsdom komme inn under mestbegunstigelsesklausulen i handelstraktatene. En voldgiftsdom f. eks. angående suvereniteten til et landområde eller angående spørsmål om utlevering

¹ I uttalelsen deltok følgende 9 dommere: Loder (Holland), Weiss (Frankrike), Lord Finlay (England), Nyholm (Danmark), Moore (Forente Stater), Anzilotti (Italia), Huber (Schweiz), Beichmann (Norge), Negulesco (Rumenia).

av arkivsaker vil ikke i og for sig på grunn av mestbegunstigelsesklausulen få nogen rettsvirkning utenfor forholdet mellom sakens parter. I andre tilfelle kan derimot de nevnte klausuler i handelstraktatene tenkes å ville spille inn. Hvis f. eks. Danmark ved en voldgiftsdom tilpliktes å åpne grønlandske havner for Norge i større utstrekning enn det har gjort tidligere, vil denne åpning på grunn av mestbegunstigelsesklausulene i danske handelstraktater som måtte omfatte Grønland, også komme andre stater til gode. I det hele må det naturligvis sies at det i mange tilfelle vil være vanskelig å opprettholde særlige begunstigelser på det økonomiske område til fordel for en enkelt stats undersåtter. Såvel en dom på strengt juridisk grunnlag i en rettstvist som en dom på grunnlag av rett og billighet i en ikke-juridisk tvist vil derfor på det her nevnte område i mange tilfelle kunne komme også utenforstående stater til gode. Dette er et forhold som, når tvisten står mellom andre stater, kan tenkes å komme Norge til gode, likesåvel som andre stater kan tenkes å nyte godt av rettsfølgene av en dom i forholdet mellom Norge og et av de andre nordiske land.

Mestbegunstigelsesklausulen vil ganske vist inneholde et risikomoment, dersom man tror at faren for vilkårlige og ubillige avgjørelser blir særlig stor, når avgjørelsen skal treffes «etter rett og billighet». Utenriksdepartementet deler imidlertid ikke denne tro.

VI. Der er i de siste, særlig i løpet av inneværende år, mellom forskjellige land avsluttet eller undertegnet en rekke traktater, hvorved tvister, som ikke er av juridisk natur, henskytes til avgjørelse av den faste internasjonale domstol eller av en voldgiftsdomstol «ex aequo et bono» (etter rett og billighet). De stater som er gått til avslutningen av disse traktater, har således ikke funnet at denne ordning medfører nogen særlige farer.

Den 20de september 1924 blev der i Rom undertegnet en forliks- og voldgiftstraktat¹

¹ Her og i det følgende brukes uttrykket voldgift om henskytelse av tvister til den faste internasjonale domstol såvel som om voldgift i snevrere forstand.

mellom Italia og Schweiz, hvorved alle tvister som måtte opstå mellom de to land, henskytes til forliksbehandling og, hvis forliksbehandlingen ikke fører til noget resultat, til avgjørelse av den faste internasjonale domstol.

I traktatens artikkel 15, 2net ledd heter det:

«For det tilfelle at tvisten efter domstolens opfatning ikke er av juridisk art, er partene enige om at den skal avgjøres ex aequo et bono.»

Traktaten tråtte i kraft 29de januar 1926.

Den 3dje februar 1926 blev der i Bern undertegnet en forliks- og voldgiftstraktat mellom Rumænia og Schweiz. Traktaten, som ikke er ubetinget, inneholder i artikkel 14, 2net ledd, en bestemmelse av samme innhold som den nettop citerte i den italiensk-schweiziske traktats artikkel 15.

Den 20de september 1926 blev der i Madrid undertegnet en forliks- og voldgiftstraktat mellom Spania og Schweiz. Traktaten henskyter alle tvister til forliksbehandling og, dersom forliksbehandlingen ikke fører frem, til avgjørelse av den faste internasjonale domstol. Traktatens artikkel 7, 2net ledd, er likelydende med de ovenfor citerte bestemmelser. Såvel denne traktat som den nettop nevnte traktat mellom Rumænia og Schweiz inneholder en uttrykkelig bestemmelse om at partene forbeholder sig adgang til å komme overens om å henskyte tvister til en voldgiftsdomstol istedenfor til den faste internasjonale domstol.

Den 30te april 1926 blev der i Bryssel undertegnet en forliks- og voldgiftstraktat mellom Belgia og Sverige. Denne traktat er i sitt innhold i det vesentlige overensstemmende med den norsk-svenske og den norsk-danske voldgiftskonvensjon, særlig for såvidt som rettstvister henskytes til den faste internasjonale domstol, mens andre tvister henskytes til forliksbehandling og subsidiært til voldgiftsavgjørelse av en voldgiftsdomstol nedsatt overensstemmende med reglene i Haagerkonvensjonen av 18de oktober 1907. Traktatens art. 17, annet ledd bestemmer:

«Voldgiftsdomstolen skal treffe sin avgjørelse ex aequo et bono.»

Ifølge traktatens art. 1 kommer regelen om avgjørelse av tvister ved den faste internasjonale domstol dog alene til anvendelse, når tvisten er opstått etter traktatens ratifikasjon og angår forhold og kjensgjerninger, som er opstått etter ratifikasjonen.

Den 28de mai 1926 blev der i Stockholm undertegnet en forliks- og voldgiftstraktat mellom Sverige og Østerrike, som i det vesentlige er overensstemmende med den belgisk-svenske av 20de april, idet dog den svensk-østerrikske traktat ikke undtar fra domstolsbehandling tvister som utspringer av forhold og kjensgjerninger eldre enn traktaten.

Den 7de august 1926 blev der i Madrid undertegnet en forliks- og nøytralitetstraktat mellom Italia og Spania. Traktaten hen-skyter tvister av en hvilkensomhelst art til forliksbehandling. Hvis forliksbehandlingen

ikke fører til noget resultat, kan hver part forlange tvisten henskutt til den faste internasjonale domstol. Traktatens art. 7, annet punkt lyder:

«For det tilfelle at tvisten efter domstolens opfatning ikke er av juridisk art, er partene enige om at den skal avgjøres ex aequo et bono.»

Der er efter Utenriksdepartementets opfatning ingen grunn til at Norge skulde forkaste en ordning, som gir en internasjonal domstol adgang til å pådømme ikke-juridiske tvister efter rett og billighet, og som så mange andre stater har funnet rettfærdig og hensiktsmessig. Der skulde tvert imot fra norsk synspunkt, på grunn av vårt av landets historie bestemte forhold til Danmark, delvis også til Sverige, være særlig grunn for Norge til i forhold til disse land å godta den foreslåtte ordning.

Utenriksdepartementet, Oslo, den 8de desember 1926.

2. Utenriksdepartementets oversikt av 31te desember 1926 over de viktigste voldgiftstraktater avsluttet i årene 1921—1926.

Datum for undertegning	Kontraherende parter	Side	Datum for undertegning	Kontraherende parter	Side
3.12.21	Tyskland—Schweiz	10	16.10.25	Tyskland—Polen I	14
5.4.23	Østerrike—Ungarn	10	16.10.25	Tyskland—Tsjekkoslovakia L	14
18.6.24	Schweiz—Ungarn	11	3.11.25	Sverige—Polen	15
23.6.24	Schweiz—Brasil	11	25.11.25	Norge—Sverige B	15
29.8.24	Tyskland—Sverige	11	2.1.26	Sverige—Tsjekkoslovakia	15
20.9.24	Schweiz—Italia B ¹⁾	11	14.1.26	Danmark—Sverige B	16
17.11.24	Schweiz—Argentina	12	15.1.26	Norge—Danmark B	16
26.12.24	Schweiz—Japan	12	29.1.26	Finnland—Sverige B	16
17.1.25	Finnland—Estland—Latvia—Polen	12	30.1.26	Danmark—Finnland B	16
13.2.25	Schweiz—Belgia	12	3.2.26	Norge—Finnland	16
7.3.25	Schweiz—Polen	13	3.2.26	Schweiz—Rumænia B	16
14.3.25	Tyskland—Finnland	13	10.2.26	Amerikas Forente Stater—Liberia	16
6.4.25	Schweiz—Frankrike	13	5.2.26	Østerrike—Tsjekkoslovakia	16
23.4.25	Polen—Tsjekkoslovakia	13	16.4.26	Polen—Østerrike	17
10.8.25	Tyskland—Estland	14	20.9.26	Schweiz—Spania B	17
21.9.25	Schweiz—Grekland B	14	23.4.26	Polen—Danmark	17
16.10.25	Tyskland—Belgia L ²⁾	14			
16.10.25	Tyskland—Frankrike L	14			

¹ B = Traktaten inneholder billighetsbestemmelse i formen «ex aequo et bono» eller «etter rett og billighet».

² L = Locarnotraktatene.

Datum for undertegning	Kontraherende parter	Side		Side
			Italia—Tyskland	29.12.26 20
			Japan—Schweiz	26.12.24 12
30.4.26	Sverige—Belgia B	17	Latvia—Estland, Finnland, Polen	17.1.25 12
20.5.26	Tyskland—Nederland	18	Liberia—Amerikas Forente sta- ter	10.2.26 16
28.5.26	Sverige—Østerrike B	19	Litauen—Danmark	11.12.26 19
3.6.26	Tyskland—Danmark	19	Nederland—Tyskland	20.5.26 18
5.7.26	Danmark—Frankrike	19	Norge—Danmark B	15.1.26 16
7.8.26	Italia—Spania B	19	— —Finnland	3.2.26 16
27.11.26	Italia—Albania	19	— —Sverige B	25.11.25 15
30.11.26	Danmark—Tsjekkoslo- vaki	19	Polen—Danmark	23.4.26 17
11.12.26	Danmark—Litauen	19	— —Estland, Finnland, Latvia	17.1.25 12
29.12.26	Tyskland—Italia	20	— —Schweiz	7.3.25 13
			— —Sverige	3.11.25 15
			— —Tsjekkoslovakia	23.4.25 13
			— —Tyskland L	16.10.25 14
			— —Østerrike	16.4.26 17
			Rumenia—Schweiz B	20.4.26 16
			Spania—Italia B	7.8.26 19
			— —Schweiz B	20.4.26 17
			Schweiz—Argentina	17.11.24 12
			— —Belgia	13.2.25 12
			— —Brasil	23.6.24 11
			— —Frankrike	6.4.25 13
			— —Grekenland B	21.9.25 14
			— —Italia B	20.9.24 11
			— —Japan	26.12.24 12
			— —Rumenia B	20.4.26 16
			— —Polen	7.3.25 13
			— —Spania B	20.4.26 17
			— —Tyskland	3.12.21 10
			— —Ungarn	18.6.24 11
			Sverige—Belgia B	30.4.26 17
			— —Danmark B	14.1.26 16
			— —Finnland B	29.1.26 16
			— —Norge B	25.11.25 15
			— —Polen	3.11.25 15
			— —Tsjekkoslovakia	2.1.26 15
			— —Tyskland	29.9.24 11
			— —Østerrike B	28.5.26 19
			Tsjekkoslovakia—Danmark	30.11.26 19
			— —Polen	23.4.25 13
			— —Sverige	2.1.26 15
			— —Tyskland L	16.10.25 14
			— —Østerrike	5.3.26 16
			Tyskland—Belgia L	16.10.25 14
			— —Danmark	3.6.26 19

Alfabetisk register.

Amerikas Forente Stater—

Liberia	10.2.26	16
Albania—Italia	27.11.26	19
Argentina—Schweiz	17.11.24	12
Belgia—Schweiz	13.2.25	12
— —Sverige B	30.4.26	17
— —Tyskland L	16.10.25	14
Brasil—Schweiz	23.6.24	11
Danmark—Finnland B	30.1.26	16
— —Frankrike	5.7.26	19
— —Litauen	11.12.26	19
— —Norge B	15.1.26	16
— —Polen	23.4.26	17
— —Sverige B	14.1.26	16
— —Tsjekkoslovakia	30.11.26	19
— —Tyskland	3.6.26	19
Estland—Finnland, Latvia, Polen	17.1.25	12
— —Tyskland	10.8.25	14
Finnland—Danmark B	30.1.26	16
— —Estland, Latvia, Polen	17.1.25	12
— —Norge	3.2.26	16
— —Sverige B	29.1.26	16
— —Tyskland	14.3.25	13
Frankrike—Danmark	5.7.26	19
— —Schweiz	6.4.25	13
— —Tyskland L	16.10.25	14
Grekenland—Schweiz B	21.9.25	14
Italia—Albania	27.11.26	19
— —Spania B	7.8.26	19
— —Schweiz B	20.9.24	11

	Side
Tyskland—Estland 10.8.25	14
— —Finland 14.3.25	13
— —Frankrike . . . L 16.10.25	14
— —Italia 29.12.26	20
— —Nederland 20.5.26	18
— —Polen L 16.10.25	14
— —Schweiz 3.12.21	10
— —Sverige 29.8.24	11
— —Tsjekkoslovakia L 16.10.25	14
Ungarn—Schweiz 18.6.24	11
— —Østerrike 5.4.23	10
Østerrike—Polen 16.4.26	17
— —Sverige B 28.5.26	19
— —Tsjekkoslovakia . . . 5.3.26	16
— —Ungarn 5.4.23	10

3 dje desember 1921 blev der undertegnet en voldgifts- og forlikstraktat mellem Tyskland og Schweiz.

I art. 1 forplikter partene sig til å la alle tvister av enhver art som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei, undergi voldgifts- eller forliksbehandling overensstemmende med traktatens regler. I henhold til art. 2 kan hver av partene forlange voldgiftsbehandling av tvister om 1) en traktats beståen («Bestand»), fortolkning og anvendelse 2) et hvilket som helst internasjonal rettslig spørsmål 3) tilværelsen av en kjennsgjering, som hvis den forelå vilde innebære et brudd på en internasjonal forpliktelse 4) omfanget og arten av erstatning som skyldes for sådant brudd. — Er partene uenig om hvorvidt tvisten hører inn under disse grupper, avgjøres dette av voldgiftsretten. I spørsmål som efter en av partenes egen lovgivning skal avgjøres av en domstol, kan efter art. 3 denne part forlange at spørsmålet ikke undergis voldgiftsbehandling, forinnan endelig avgjørelse av domstolen foreligger. Dette gjelder dog ikke i tilfelle hvor der foreligger rettsnektelse og hvor saken har vært forelagt de i loven foreskrevne ankeinstanser. Hvis under en tvist som hører til en av de grupper som er opregnet i art. 2, en av partene fremsetter den innsigelse at saken gjelder dens uavhengighet, territoriale ukrenkelighet eller andre høieste livsinteresser, kommer efter art. 4 tvisten ikke under vold-

giftsbehandling, dersom den annen part medgir riktigheten av den nevnte innvending. I tilfelle av at partene er uenig herom, treffer voldgiftsretten avgjørelsen. Det samme gjelder hvis en av partene fremsetter den innvending at tvisten er av overveiende politisk betydning og derfor ikke egner sig til avgjørelse efter utelukkende rettslige grunnsetninger. — Hvis voldgiftsretten anser de nevnte innvendinger for ubegrunnet, avgjør den selv tvisten; i motsatt fall henviser den tvisten til forliksbehandling. Efter art. 5 skal voldgiftsretten legge til grunn for sine avgjørelser: 1) de almindelige eller særlige overenskomster mellem partene og de rettsregler som utledes derav; 2) mellefolkkelig sedvanerett som uttrykk for almindelig praksis anerkjent som rett; 3) almindelige rettsgrunnsetninger anerkjent av kulturstatene. — Hvis der i det enkelte tilfelle er «huller» i det oven omtalte rettsgrunnlag, avgjør voldgiftsretten saken efter de rettsprinsipper som efter dens opfatning skulde være den internasjonale retts regel. Med samtykke av begge parter, kan voldgiftsretten treffe sin avgjørelse efter billighet («nach billigem Ermessen») istedenfor å støtte sig til rettsgrunnsetninger.

I en til traktaten knyttet slutningsprotokoll erklæres at traktatens bestemmelser skal i tvilstilfelle fortolkes til gunst for anvendelsen av prinsippet om voldgiftsbehandling av tvister. Vanlige grensestridigheter skal ikke ansees å angå den «territoriale ukrenkelighet» som omhandles i art. 4. Traktaten finner også anvendelse på tvister som har sitt utspring i begivenheter før traktatens avslutning; herfra er dog undtatt tvister som står i umiddelbar sammenheng med begivenheter under verdenskrigen forsåvidt angår deres almindelige politiske betydning.

Traktaten trådte i kraft 28de februar 1922.

5te april 1923 blev der undertegnet en voldgiftstraktat mellem Østerrike og Ungarn.

I art. 1 bestemmes at tvister som ikke har kunnet bilegges ved forhandlinger skal henskytes til voldgift. Av hensiktsmessig-

hetsgrunner kan begge parter innbringe saken for den faste mellomfolkelige domstol. I henhold til art. 2 finner traktaten også anvendelse på tvister som har sitt utspring i kjensgjerninger som ligger forut for traktatens avslutning.

Traktaten trådte i kraft 29de juli 1923.

18. juni 1924 blev der undertegnet en forliks- og voldgiftstraktat mellom Schweiz og Ungarn.

I art. 1 forplikter partene sig til å henskyte til forliksbehandling og i tilfelle til voldgiftsbehandling tvister av enhver art som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei. Hvis etter en av partenes indre lovgivning tvisten hører under domstolens kompetanse, kan denne part etter art. 2 motsette sig at tvisten forliks- eller voldgiftsbehandles, førenn endelig avgjørelse av vedkommende domstol foreligger. Hvis forliksbehandlingen ikke leder til enighet mellom partene, kan i henhold til art. 10 hver av dem henskyte tvisten til voldgift, hvis den hører til en av de grupper av retts tvister som er opregnet i vedtektene for den faste mellomfolkelige domstol art. 36, a—d. Hvis partene er uenig om hvorvidt tvisten hører til en av disse grupper, skal dette spørsmål avgjøres ved voldgift. I art. 11 bestemmes at voldgiftsretten i hvert enkelt tilfelle skal nedsettes etter felles avtale mellom partene. Hvis voldgiftsretten ikke er nedsatt innen seks måneder etter at begjæring om voldgift er notifisert, kan hver av partene innbringe tvisten for den faste mellomfolkelige domstol. I traktatens slutningsprotokoll bestemmes at traktaten også skal gjelde tvister som har sitt utspring i begivenheter før traktatens undertegning. Traktaten skal dog ikke — medmindre annet er avtalt — anvendes på tvister som står i direkte forbindelse med begivenheter i verdenskrigen.

Ratifikasjonene blev utvekslet 13de mai 1925.

23. juni 1924 blev der undertegnet en traktat mellom Schweiz og Brasil om rettslig avgjørelse av tvister.

I art. 1 forplikter partene sig til å innbringe for den faste mellomfolkelige domstol

tvister som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei eller forøvrig ved forlik, dog på betingelse av at tvisten ikke angår spørsmål som berører nogen av partenes konstitusjonelle prinsipper. Art. 2 bestemmer at spørsmål som alt har vært gjenstand for endelige avtaler mellom partene, kan ikke innbringes for den faste mellomfolkelige domstol, medmindre tvisten gjelder fortolkningen eller iverksettelsen av de omhandlede avtaler.

Ratifikasjonene blev utvekslet 1ste mai 1925.

29. august 1924 blev der undertegnet en voldgifts- og forlikstraktat mellom Tyskland og Sverige.

Traktaten er i det vesentlige overensstemmende med den foran omhandlede tysk-schweiziske traktat av 3dje desember 1921.

I nærværende traktat er ikke medtatt bestemmelsen i den tysk-schweiziske traktats art. 4 om at en av partene kan unddra en retts tvist fra voldgiftsbehandling når den er av overveiende politisk betydning og ikke egner sig til avgjørelse etter utelukkende rettslige grunnsetninger.

Ratifikasjonene blev utvekslet 21de november 1925.

20de september 1924 blev der undertegnet en traktat mellom Schweiz og Italia om forlik og rettslig avgjørelse av tvister. B.

I art. 1 forplikter partene sig til å la forliksbehandle alle tvister som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei. Hvis enighet ikke opnåes under forliksbehandlingen, skal tvisten undergis rettslig behandling etter traktatens regler. Hvis etter en av partenes indre lovgivning tvisten hører under domstolens kompetanse, kan denne part etter art. 2 motsette sig at saken undergis forliksbehandling og rettslig avgjørelse, forinnen vedkommende domstol har avsagt endelig dom i saken. I art. 15 bestemmes at hvis enighet ikke opnåes under forliksbehandlingen, kan hver av partene kreve at tvisten innbringes for den faste mellomfolkelige domstol. I tilfelle av at retten mener at tvi-

sten ikke er av juridisk art, er partene enig om at den skal avgjøres *ex aequo et bono*.

Traktaten trådte i kraft 29de januar 1925.

17. november 1924 blev der undertegnet en voldgiftstraktat mellem Schweiz og Argentina.

I henhold til art. 1 skal alle tvister av hvilkensomhelst natur, som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei, efter begjæring av en av partene henskytes til voldgift. Hver av partene kan motsette sig voldgiftsbehandling, når tvisten efter dens mening angår spørsmål som berører vedkommende parts konstitusjonelle prinsipper. I art. 6 bestemmes at voldgiftsbehandlingen skal skje overensstemmende med artiklene 51—85 i Haagkonvensjonen av 1907.

26de desember 1924 blev der undertegnet en traktat mellom Schweiz og Japan om rettslig avgjørelse av tvister.

I art. 1 bestemmes at retts tvister som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei eller forøvrig ved forlig, skal undergis rettslig avgjørelse. Hver av partene har imidlertid adgang til å unddra fra rettslig avgjørelse enhver tvist, som efter dens mening berører dens vitale interesser, uavhengighet eller ære eller en tredje stats interesser. Efter art. 2 skal de tvister som er egnet til rettslig avgjørelse innbringes for den faste mellefolkkelige domstol. Partene kan likeledes bli enig om å henskyte tvisten til en voldgiftsrett som nedsettes efter felles avtale mellom partene.

Traktaten trådte i kraft 19de desember 1925.

17de januar 1925 blev der undertegnet en forliks- og voldgiftskonvensjon mellom Finland, Estland, Latvia og Polen.

I art. 2 forplikter partene sig til å henskyte til forliks- eller voldgiftsbehandling alle tvister som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei. Denne forpliktelse gjelder dog ikke spørsmål som efter sin juridiske natur utelukkende hører inn under vedkommende parts indre lovgivning eller tvister vedrørende partenes «territoriale status».

Alle tvister som er egnet til å bilegges på den angitte måte skal forliksbehandles, medmindre vedkommende parter blir enig om straks å henskyte tvisten til voldgift. Hvis forliksbehandlingen ikke leder til bileggelse av tvisten, skal denne henskytes til voldgift dersom en av partene forlanger det. Hvis efter en av partenes indre lovgivning tvisten hører under domstolenes kompetanse, kan denne part efter art. 3 motsette sig at tvisten henskytes til forliks- eller voldgiftsbehandling, forinnan vedkommende domstol har avsagt endelig dom i saken. I art. 5 bestemmes at de forpliktelser partene påtar sig i denne konvensjon, på ingen måte innskrenker deres adgang til, efter felles avtale, å innbringe en tvist for den faste mellefolkkelige domstol. Art. 24 fastsetter at konvensjonens bestemmelser skal anvendes også i tvister som har sitt utspring i begivenheter før konvensjonens avslutning. I en tilleggsprotokoll til konvensjonen uttales at konvensjonen ikke gjør nogen forandring i de erklæringer som partene har avgitt angående vedtagelse av den fakultative bestemmelse i art. 36 i vedtektene for den faste mellefolkkelige domstol.

Konvensjonen trådte i kraft 14de oktober 1925.

13de februar 1925 blev det undertegnet en traktat mellom Schweiz og Belgia om forlik og rettslig avgjørelse av tvister.

I art. 1 forplikter partene sig til å forliksbehandle, efter begjæring av en av partene, alle tvister av hvilkensomhelst natur, som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei. Hvis forliksbehandlingen ikke leder til enighet, skal tvisten innbringes for den faste mellefolkkelige domstol, på de betingelser som er nevnt i traktatens art. 13 og 14. Hvis tvisten efter en av partenes indre lovgivning hører under domstolenes kompetanse, kan den av partene som er sakvolder motsette sig at tvisten undergis forliksbehandling og rettslig avgjørelse, førenn endelig avgjørelse av vedkommende domstol foreligger. I art. 13 fastsettes at hvis enighet ikke opnåes ved forliksbehandlingen, kan hver av partene innbringe tvisten for den fa-

ste mellempfolkelige domstol, på betingelse av at den angår tolkningen eller gjennomførelsen av traktater, konvensjoner eller avtaler som binder partene eller angår et spørsmål i den internasjonale rett som er almindelig anerkjent («un point de droit international universellement admis»). I tilfelle av uenighet om hvorvidt tvisten er egnet til rettslig avgjørelse overensstemmende med denne artikkel, avgjøres dette spørsmål av den faste mellempfolkelige domstol.

I art. 14 tar partene forbehold om -- ved kompromis -- å henskyte til nevnte domstol andre tvister enn de som er omhandlet i art. 13.

7de mars 1925 blev der undertegnet en forliks- og voldgiftstraktat mellom Schweiz og Polen.

I art. 1 forplikter partene sig til å henskyte til forliks- eller voldgiftsbehandling alle tvister som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei. Denne forpliktelse omfatter ikke spørsmål som efter internasjonal rett hører under statenes utelukkende kompetanse. Tvistene skal først forliksbehandles, medmindre partene blir enig om straks å henskyte dem til voldgift. Hvis forliksbehandlingen blir resultatløs, kan hver part forlange at saken henskytes til voldgift. Dersom tvisten efter en av partenes indre lovgivning hører inn under domstolens kompetanse, kan denne part i henhold til art. 2 motsette sig at saken undergis forliks- eller voldgiftsbehandling, forinnan vedkommende domstol har avsagt endelig dom i saken.

Traktaten trådte i kraft 11te juli 1926.

14de mars 1925 blev der undertegnet en voldgifts- og forlikstraktat mellom Tyskland og Finland.

Traktaten er i det vesentlige overensstemmende med den foran omhandlede tysk-svenske traktat av 29de august 1924.

Ratifikasjonene blev utvekslet 27de januar 1926.

6te april 1925 blev der undertegnet en forliks- og voldgiftstraktat mellom Schweiz og Frankrike.

I art. 1 bestemmes at enhver tvist som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei

skal, forinnan den innbringes for den faste mellempfolkelige domstol eller en voldgiftsrett, henskytes til en fast forliksnevnd. Partene kan imidlertid bli enig om at en bestemt tvist skal innbringes direkte for den faste mellempfolkelige domstol eller for voldgiftsretten, uten at den på forhånd har vært behandlet av forliksnevnden. Hvis efter en av partenes indre lovgivning denne parts egne domstoler har kompetanse i tvisten, skal man efter art. 2 ikke benytte den fremgangsmåte som er foreskrevet i traktaten, forinnan endelig avgjørelse av vedkommende domstol foreligger. Kan enighet ikke opnåes ved forliksnevnden, skal ifølge art. 14 tvisten innbringes for den faste mellempfolkelige domstol, hvis tvisten hører til en av de kategorier som er opregnet i domstolsvedtektenes art. 36, 2net ledd. Overensstemmende med vedtektenes art. 36, 4de ledd treffer domstolen selv avgjørelse angående sin kompetanse. Alle andre tvister skal avgjøres ved voldgift.

23de april 1925 blev der undertegnet en forliks- og voldgiftstraktat mellom Polen og Tsjekkoslovakia.

I art. 1 forplikter partene sig til å henskyte til forliks- eller voldgiftsbehandling alle tvister som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei. Traktatens bestemmelser skal ikke finne anvendelse på spørsmål vedrørende partenes «territoriale status». Tvistene skal forut for voldgiftsbehandlingen innbringes for en forliksnevnd, medmindre partene blir enig om straks å henskyte dem til voldgift. I spørsmål som efter en av partenes indre lovgivning hører inn under dens egne domstolers kompetanse, kan denne part i henhold til art. 2 motsette sig at spørsmålet undergis forliks- eller voldgiftsbehandling, forinnan endelig avgjørelse av domstolen foreligger; dette gjelder imidlertid ikke i tilfelle av rettsnektelse. Hvis enighet ikke opnåes under forliksbehandlingen, skal tvisten efter art. 15 henskytes til voldgift. Art. 17 bestemmer at traktatens bestemmelser ikke skal være til hinder for at partene efter felles avtale kan innbringe en tvist for den faste mellempfolkelige domstol. I henhold til art. 19 skal voldgiftsretten og den faste mel-

lemfolkelige domstol legge til grunn for sine avgjørelser: 1) Almindelige eller særlige internasjonale overenskomster, som fastslår regler som uttrykkelig er anerkjent av partene. 2) Mellefolkelig sedvane som uttrykk for almindelig praksis anerkjent som rett. 3) Almindelige rettsgrunnsetninger som er anerkjent av de civiliserte nasjoner. 4) Under forbehold av bestemmelsen i art. 59 i vedtektene for den faste mellefolkelige domstol, rettsavgjørelser og de mest kvalifiserte forfatteres læresetninger, som hjelpemiddel til å fastslå hvad der er gjeldende rett.

Ratifikasjonene blev utvekslet 14de april 1926.

10de august 1925 blev der undertegnet en voldgifts- og forlikstraktat mellem Tyskland og Estland.

Traktaten er i det vesentlige overensstemmende med den foran omhandlede tysk-finske traktat av 14de mars 1925.

21de september 1925 blev der undertegnet en traktat mellem Schweiz og Grekenland om forlik og rettslig avgjørelse av tvister. B.

I art. 1 forplikter partene sig til å henskyte til forliksbehandling alle tvister av hvilkensomhelst natur, som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei. Hvis forliksbehandlingen ikke leder til enighet skal tvisten undergis rettslig avgjørelse overensstemmende med traktatens bestemmelser. Hvis tvisten efter en av partenes indre lovgivning hører under domstolens kompetanse, kan i henhold til art. 2 den part som er sakvolder motsette sig at tvisten henskytes til forliksbehandling og rettslig avgjørelse, forinnan endelig avgjørelse av vedkommende domstol foreligger. I tilfelle av at enighet ikke opnås under forliksbehandlingen, kan hver av partene efter art. 15 inbringe tvisten for den faste mellefolkelige domstol. Hvis domstolen er av den opfatning at tvisten ikke er av juridisk art, er partene enige om at den skal avgjøres *ex aequo et bono*.

16de oktober 1925 undertegnedes i Locarno voldgiftskonvensjoner mellom Tyskland og Belgia, Tyskland

og Frankrike, Tyskland og Polen og mellom Tyskland og Tsjekkoslovakia.

I art. 1 bestemmes at alle tvister av en hvilkensomhelst natur, hvori partene gjensidig bestrider en rett og som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei, skal henskytes til rettslig avgjørelse enten av en voldgiftsrett eller av den faste mellefolkelige domstol. Det er forutsetningen at de omhandlede tvister omfatter særlig de tvister som er nevnt i Folkeforbundspaktens art. 13. Denne bestemmelse finner ikke anvendelse på tvister som har sitt utspring i begivenheten som er forut for konvensjonen og som tilhører fortiden. Art. 2 bestemmer at forut for voldgiftsbehandling eller rettergang ved den faste mellefolkelige domstol kan tvisten, efter felles avtale mellom partene, henskytes til en fast forliksnevnd. Hvis tvistens gjenstand efter en av partenes indre lovgivning hører under partenes egne domstolers kompetanse, skal i henhold til art. 3 tvisten ikke undergis den i konvensjonen foreskrevne behandlingsmåte, forinnan endelig avgjørelse av vedkommende domstol foreligger. Hvis forlik ikke opnås ved forliksnevnden, skal efter art. 16 tvisten enten innbringes for den faste mellefolkelige domstol på de betingelser og med de rettergangsregler som er fastsatt i domstolens vedtekter, eller henskytes til en voldgiftsrett på de betingelser og med de rettergangsregler som er fastsatt i Haagkonvensjonen av 1907.

I art. 17 bestemmes at tvister som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei, og som ikke kan henskytes til rettslig avgjørelse overensstemmende med art. 1 skal innbringes for forliksnevnden så fremt ikke nogen annen fremgangsmåte er foreskrevet i gjeldende traktater mellom partene. Hvis enighet ikke kan opnås ved nevnden skal tvisten efter begjæring av en av partene forelegges for Folkeforbundets råd, som behandler saken overensstemmende med forbundspaktens art. 15. Art. 20 bestemmer at konvensjonens bestemmelser skal finne anvendelse mellom partene, selv om også andre makter har en interesse i tvisten.

De forannevnte bestemmelser er ensly-

dende i samtlige 4 konvensjoner. Den polske og den tsjekkosllovakiske konvensjon inneholder følgende bestemmelser som ikke er inn tatt i den belgiske og i den franske:

I konvensjonens innledning uttales at partene konstaterer at respekten for de rettigheter som er etablert ved traktatene eller som følger av folkeretten er obligatorisk for de internasjonale domstoler, og at partene er enig om å anerkjenne at en stats rettigheter alene kan forandres med dens samtykke. I art. 21 bestemmes at konvensjonen, som er overensstemmende med Folkeforbundspakten, ikke skal gjøre nogen innskrenkninger i partenes rettigheter og forpliktelser som medlemmer av forbundet og skal ikke fortolkes som nogen innskrenkning i Forbundets oppgave å ta passende forholdsregler for effektivt å trygge verdensfreden.

Samtlige 4 konvensjoner er trådt i kraft 14de september 1926.

3dje november 1925 blev der undertegnet en forliks- og voldgiftstraktat mellom Sverige og Polen.

I art. 1 forplikter partene sig til å henskyte til forliksbehandling alle tvister som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei. Partene kan imidlertid bli enig om at en tvist skal innbringes direkte for den faste mellomfolkelige domstol eller for en voldgiftsrett. Hvis forliksbehandlingen ikke leder til en løsning av tvisten, skal denne efter art. 2 avgjøres på følgende måte: Hvis det gjelder en sak hvori partene gjensidig bestrider en rett, skal tvisten innbringes for den faste mellomfolkelige domstol eller — dersom en av partene forlanger det — for en voldgiftsrett overensstemmende med traktatens regler. Partene er enig om at de tvister som er egnet til å innbringes for den faste mellomfolkelige domstol, omfatter særlig de tvister som er nevnt i Folkeforbundspaktens art. 13, 2net ledd. Ethvert spørsmål som ikke har kunnet avgjøres ved forlik og som ikke forelegges den faste mellomfolkelige domstol, skal henskytes til voldgift overensstemmende med traktatens bestemmelser. Forskriftene i traktatens art. 2 skal ikke anvendes når det gjelder spørsmål som efter internasjonal rett

hører inn under en av partenes utelukkende kompetanse. Hvis tvisten efter en av partenes indre lovgivning skal avgjøres av en domstol, kan denne part ifølge art. 3 motsette sig at tvisten blir forliks- eller voldgiftsbehandlet, forinnan vedkommende domstols endelige avgjørelse i saken foreligger. I en undertegningsprotokoll som er knyttet til traktaten, erklærer partene at dersom Polen senere skulde ratifisere den fakultative bestemmelse i art. 36 i vedtektene for den faste mellomfolkelige domstol, skal denne domstol — istedenfor den i traktaten omhandlede voldgiftsrett — være kompetent i alle tvister som omfattes av den fakultative bestemmelse.

Traktaten er ennu ikke godkjent av den polske nasjonalforsamling.

25de november 1925 blev der undertegnet en konvensjon mellem Norge og Sverige om fredelig avgjørelse av tvister. *B.*

2nen januar 1926 blev der undertegnet en forliks- og voldgiftstraktat mellom Sverige og Tsjekkoslovakia.

I henhold til art. 1 skal alle tvister av hvilkensomhelst natur, hvori partene gjensidig bestrider en rett, og som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei, henskytes til rettslig avgjørelse enten av den faste mellomfolkelige domstol eller av en særskilt voldgiftsrett. Forinnan tvisten innbringes for den faste mellomfolkelige domstol, kan den ifølge art. 2 efter felles avtale mellom partene forelegges for en fast forliksnevnd. Hvis tvisten angår et spørsmål som efter en av partenes lovgivning skal avgjøres av dens egne domstoler, kan i henhold til art. 3 tvisten ikke undergis den i traktaten foreskrevne behandling, forinnan endelig avgjørelse av vedkommende domstol foreligger. Hvis enighet ikke opnås ved forliksnevnden, skal efter art. 16 tvisten innbringes for den faste mellomfolkelige domstol på de betingelser og med de rettergangsregler som er fastsatt i domstolens vedtekter. Denne artikkel gjør ingen innskrenkning i den rett partene har til å innbringe tvister for en voldgiftsrett overensstemmende med Haagkonvensjonen av 1907.

I art. 17 bestemmes at alle andre tvister

enn de som er omhandlet i art. 1, og som partene ikke har kunnet løse på diplomatisk vei skal forelegges for forliksnevnden, så fremt ikke nogen annen fremgangsmåte er foreskrevet i gjeldende traktater mellom partene. Hvis enighet ikke kan opnåes ved nevnden, skal etter art. 18 tvisten etter begjæring av en av partene forelegges for Folkeforbundets råd, som behandler saken overensstemmende med forbundspaktens art. 15.

Ratifikasjonene blev utvekslet 29de april 1926.

14de januar 1926 blev der undertegnet en konvensjon mellem Danmark og Sverige om fredelig avgjørelse av tvister. *B.*

Ratifikasjonene blev utvekslet 20de juli 1926.

15de januar 1926 blev der undertegnet en overenskomst mellem Norge og Danmark om fredelig avgjørelse av tvister. *B.*

29de januar 1926 blev der undertegnet en konvensjon mellem Finland og Sverige om fredelig avgjørelse av tvister. *B.*

Ratifikasjonene blev utvekslet 28de mai 1926.

30te januar 1926 blev der undertegnet en konvensjon mellem Danmark og Finland om fredelig avgjørelse av tvister. *B.*

Ratifikasjonene blev utvekslet 26de juli 1926.

3dje februar 1926 blev der undertegnet en konvensjon mellem Norge og Finland om fredelig avgjørelse av tvister. *B.*

3dje februar 1926 blev der undertegnet en traktat mellem Schweiz og Rumænia angående forlik, rettslig avgjørelse og voldgift. I henhold til art. 1 skal alle tvister av hvilken som helst natur, som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei, forelegges for en fast forliksnevnd forinnen der skrides til rettergang ved den faste mellomfolkelige domstol eller til voldgiftsbe-

handling. Hver av partene har rett til å kreve at en tvist ikke skal behandles overensstemmende med traktatens bestemmelser, så fremt den direkte eller indirekte berører spørsmål i forbindelse med deres territoriale integritet eller nuværende grenser. Hvis partene er enig derom, kan en bestemt tvist uten foregående forliksbehandling innbringes for den faste mellomfolkelige domstol eller en voldgiftsrett. Hvis tvisten etter den ene parts lovgivning hører under dens nasjonale domstolers kompetanse, må etter art. 2 tvisten være endelig avgjort av vedkommende domstol, forinnen den i traktaten foreskrevne fremgangsmåte kan anvendes. I tilfelle av at forlik ikke opnås ved nevnden, kan hver av partene i henhold til art. 14 innbringe saken for den faste mellomfolkelige domstol. Hvis domstolen finner at tvisten ikke er av juridisk art, skal den avgjøres ex aequo et bono. Etter art. 15 kan partene komme overens om å innbringe tvisten for en voldgiftsrett.

Ratifikasjonene blev utvekslet 27de august 1926. *B.*

10de februar 1926 blev der undertegnet en voldgiftskonvensjon mellem Amerikas Forente Stater og Liberia.

I henhold til art. 1 skal tvister som er av rettslig natur eller angår fortolkning av traktater og som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei innbringes for den faste voldgiftsrett i Haag, medmindre tvisten berører partenes vitale interesser, uavhengighet eller ære eller en utenforstående makts interesser.

Ratifikasjonene blev utvekslet 27de september 1926.

5te mars 1926 blev der undertegnet en forliks- og voldgiftstraktat mellem Østerrike og Tsjekkoslovakia.

I henhold til art. 1 skal alle tvister av hvilken som helst natur, hvori partene gjensidig bestrider en rett og som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei henskytes til rettslig avgjørelse enten av den faste mellomfolkelige domstol eller av en voldgiftsrett. Etter art. 2 kan forut for rettergang ved den faste mellomfolkelige domstol eller voldgiftsbehandling tvister etter felles avtale mellom

partene forelegges for en fast forliksnevnd. Hvis tvisten efter en av partenes indre lovgivning hører inn under dens nasjonale domstoler, skal efter art. 3 tvisten ikke undergis den i traktaten fastsatte behandling forinnten vedkommende domstols endelige avgjørelse i saken foreligger. Hvis enighet ikke opnås ved nevnden, skal efter art. 16 tvisten innbringes for den faste mellempfolkelige domstol på de betingelser og med de rettergangsregler som er fastsatt i domstolens vedtekter. Efter art. 17 skal alle tvister som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei, og som ikke kan forlanges avgjort ved dom overensstemmende med art. 1, forelegges for forliksnevnden, så fremt ikke nogen annen fremgangsmåte er foreskrevet i gjeldende traktater mellom partene.

Hvis forliksbehandlingen blir resultatløs skal efter art. 18 partene søke å bli enige om å innbringe saken for den faste mellempfolkelige domstol til avgjørelse overensstemmende med domstolsvedtektenes art. 38, 2net ledd.

Ratifikasjonene blev utvekslet 31te mai 1926.

16de april 1926 blev der undertegnet en forliks- og voldgiftstraktat mellem Polen og Østerrike.

I art. 1 forplikter partene sig til å henskyte til forliks- og eventuelt voldgiftsbehandling alle tvister som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei. Denne forpliktelse omfatter ikke spørsmål som efter internasjonal rett hører under statenes utelukkende kompetanse eller tvister som har sitt utspring i begivenheter som er eldre enn traktaten og tilhører fortiden. Hvis tvisten angår et spørsmål som efter en av partenes indre lovgivning hører under dens nasjonale domstoler, skal i henhold til art. 2 tvisten ikke undergis de i traktaten foreskrevne behandlingsmåter forinnten endelig avgjørelse av vedkommende domstol foreligger. I art. 3 bestemmes at enhver tvist som er egnet til avgjørelse på den ovenfor angitte måte, skal forliksbehandles medmindre partene blir enig om straks å henskyte tvisten til voldgift. Hvis enighet ikke opnås under forliksbehandlingen, skal

tvisten undergis voldgiftsbehandling, hvis en av partene forlanger det.

20de april 1926 blev der undertegnet en traktat mellem Schweiz og Spania om forlik og rettslig avgjørelse av tvister. *B.*

I art. 1 forplikter partene sig til å forelegge for en forliksnevnd alle tvister av hvilken som helst natur, som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei. Hvis tvisten efter den ene parts lovgivning hører under en domstols kompetanse, kan denne part i henhold til art. 2 motsette sig at tvisten undergis den i traktaten foreskrevne forliksbehandling og rettslige avgjørelse, forinnten domstolens endelige avgjørelse foreligger. Hvis enighet ikke opnås ved forliksnevnden, kan efter art. 7 hver av partene innbringe tvisten for den faste mellempfolkelige domstol. Hvis domstolen finner at tvisten ikke er av juridisk art, er partene enig om at den skal avgjøres *ex aequo et bono*. Partene kan imidlertid efter art. 8 bli enige om å forelegge en hvilken som helst tvist for en voldgiftsrett, nedsatt overensstemmende med artiklene 55 flg. i Haagkonvensjonen av 1907.

23de april 1926 blev der undertegnet en forliks- og voldgiftstraktat mellem Polen og Danmark.

I henhold til art. 1 skal alle tvister som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei, undergis forliks- eller voldgiftsbehandling. Hvis tvistens gjenstand efter den ene av partenes indre lovgivning hører under dette lands egne domstoler, kan tvisten efter art. 2 ikke underkastes en av de behandlingsmåter som traktaten foreskriver, forinnten endelig dom er avsagt av vedkommende domstol. I art. 3 bestemmes at enhver tvist skal forliksbehandles, med mindre partene blir enig om straks å henskyte den til voldgift.

30te april 1926 blev der undertegnet en forliks- og voldgiftstraktat mellem Sverige og Belgia. *B.*

I henhold til art. 1 skal alle tvister av hvilken som helst natur, hvori partene gjen-sidig bestrider en rett, og som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei, innbringes for den faste mellempfolkelige domstol til avgjø-

relse ved dom. Denne forpliktelse gjelder kun tvister som opstår etter traktatens ratifikasjon vedrørende forhold og kjennsgjeringer som er opstått etter ratifikasjonen. Etter art. 2 kan forut for domsbehandlingen tvisten etter felles avtale mellom partene forelegges for en fast forliksnevnd. Hvis enighet ikke oppnåes ved forliksnevnden, skal etter art. 15 tvisten innbringes for den faste mellomfolkelige domstol på de betingelser og med de rettergangsregler som er fastsatt i domstolens vedtekter. I art. 16 bestemmes at alle andre tvister enn de som er omhandlet i art. 1, og som partene ikke har kunnet løse på diplomatisk vei, skal forelegges for forliksnevnden, så fremt ikke nogen annen fremgangsmåte er foreskrevet i gjeldende traktater mellom partene. Hvis enighet ikke kan oppnåes ved nevnden, skal etter art. 17 saken henskytes til avgjørelse av en voldgiftsrett, nedsatt overensstemmende med Haagkonvensjonens art. 45. Voldgiftsdomstolen treffer sin avgjørelse *ex aequo et bono*. Hvis tvisten etter den ene parts indre lovgivning hører inn under dens nasjonale domstoler, kan denne part motsette sig at tvisten undergis den i traktaten foreskrevne behandlingsmåte, forinnan endelig avgjørelse av vedkommende domstol foreligger.

Ifølge meddelelse fra legasjonen i Stockholm vil traktaten bli forelagt riksdagen til godkjennelse i 1927.

20 de mai 1926 blev der undertegnet en voldgifts- og forlikstraktat mellom Tyskland og Nederland.

I art. 1 forplikter partene sig til å henskyte alle tvister av hvilken som helst art, som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei og som ikke med begge parters samtykke blir forelagt den faste mellomfolkelige domstol, enten til voldgifts- eller forliksbehandling overensstemmende med traktatens regler. I art. 2 bestemmes at hver av partene kan forlange voldgiftsbehandling av tvister, hvori de gjensidig bestrider en rett. Ved spørsmål om ifølge lovene i den stat, som et krav fremsettes mot, skal avgjøres ved domstolene, kan denne stat etter art. 3 kreve at tvisten ikke undergis voldgiftsbehandling førenn endelig

dom er avsagt; dette gjelder dog ikke tilfelle hvor der foreligger rettsnektelse og saken har vært forelagt de ankemyndigheter, som er foreskrevet i lovgivningen. I artikkel 4 bestemmes at voldgiftsretten skal legge til grunn for sin avgjørelse: 1. de mellom partene gjeldende overenskomster av almindelig eller særlig art og de rettsregler som fremgår derav; 2. den mellomfolkelige sedvanerett som uttrykk for en almindelig som rett anerkjent praksis; 3. almindelige av kulturstatene anerkjente rettsgrunnsetninger; 4. resultatene av anerkjent teori og domspraksis som hjelpemiddel for fastsettelsen av rettsnormene. Med begge parters samtykke kan voldgiftsretten treffe sin avgjørelse efter billighet («nach billigem Ermessen», «naar billikheid») istedenfor å støtte den på rettsgrunnsetninger. I den nederlandske kgl. proposisjon til nasjonalfor-samlingen om traktatens godkjennelse (nr. 371 for 1925—1926) uttales at «artikkel 4 som gir svar på spørsmålet om hvilke rettsnormer voldgiftsretten skal anvende, slutter sig på det nøieste til art. 38 i vedtektene for den faste domstol for mellomfolkelig rettspleie.»

I art. 12 bestemmes at alle tvister, som ikke efter traktatens bestemmelser skal voldgiftsbehandles og som ikke med begge parters samtykke blir bilagt på fredelig vis på annen måte, skal undergis forliksbehandling efter begjæring av en av partene.

I traktatens slutningsprotokoll uttales at partene går ut fra den opfatning at traktatens bestemmelser i tvilstilfelle skal fortolkes til gunst for anvendelsen av grunnsetningen om voldgiftsbehandling av tvister. I protokollen fastsettes videre at traktaten også skal anvendes på tvister som har sin opprinnelse i begivenheter inntruffet før traktatens avslutning, undtagen tvister om erstatningskrav som utledes av krigshandlinger foretatt under verdenskrigen. Endelig fastsetter protokollen at hvis Tyskland tiltrer den faste mellomfolkelige domstol eller Folkeforbundet, skal retts tvister, hvori partene ikke har kunnet enes om at tvisten skal forelegges den faste mellomfolkelige domstol eller en voldgiftsrett, efter anmodning av en av partene umiddelbart kunne innbringes for den faste

mellemlfolkelige domstol én måned efter meddelelse herom til den annen part.

28de mai 1926 blev der undertegnet en forliks- og voldgiftstraktat mellem Sverige og Østerrike. *B.*

Traktaten er i det vesentlige overensstemmende med den foran omhandlede traktat mellem Sverige og Belgia.

Ifølge meddelelse fra Wien er traktaten blitt godkjent av det østerrikske nasjonalråd.

3dje juni 1926 blev der undertegnet en voldgifts- og forlikstraktat mellem Tyskland og Danmark.

Traktaten er i det vesentlige overensstemmende med den foran omhandlede tysk-nederlandske traktat av 20de mai 1926.

5te juli 1926 blev der undertegnet en voldgiftstraktat mellom Danmark og Frankrike.

I art. 1 forplikter partene sig til å avgjøre på fredelig vis alle tvister av enhver art, som ikke har kunnet løses ved diplomatiske forhandlinger. I art. 2 bestemmes at alle tvister som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei skal henskytes til rettslig avgjørelse enten av en voldgiftsrett eller av den faste mellemlfolkelige domstol. Forut for enhver voldgiftsbehandling eller rettergang, skal tvisten efter art. 3 forelegges en fast forliksnevnd. Når tvisten efter den ene parts indre lovgivning hører inne under dette lands egne domstoler, skal tvisten ikke behandles efter traktatens forskrifter, forinnan domstolens endelige avgjørelse i saken foreligger. Hvis enighet ikke opnås ved nevnden, skal efter art. 17 tvisten henskytes til avgjørelse enten av den faste mellemlfolkelige domstol overensstemmende med de bestemmelser og den behandlingsmåte som er foreskrevet i domstolens vedtekter eller av en voldgiftsrett overensstemmende med Haagkonvensjonen av 1907. Kan en overenskomst mellom partene vedrørende voldgiftsavtalen ikke tilveiebringes skal enhver av dem ha rett til direkte gjennom en anmodning å forelegge uoverensstemmelsen for den faste mellemlfolkelige domstol.

7de august 1926 blev der under-

tegnat en traktat mellom Italia og Spania om vennskap, forlik og nøytralitet. *B.*

I henhold til art. 1 skal tvister av enhver natur som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei, forelegges for en fast forliksnevnd. Hvis enighet ikke opnås ved nevnden, kan efter art. 7 hver av partene innbringe tvisten for den faste mellemlfolkelige domstol. Hvis domstolen finner at tvisten ikke er av juridisk art, skal den avgjøres *ex aequo et bono*. Efter art. 8 kan partene imidlertid komme overens om å innbringe en hvilken som helst tvist for en voldgiftsrett nedsatt overensstemmende med artiklene 55 flg. i Haagkonvensjonen av 1907.

I art. 2 bestemmes at hvis tvisten efter en av partenes lovgivning hører under en domstols kompetanse, kan forinnan denne domstols endelige avgjørelse i saken foreligger, vedkommende part motsette sig at tvisten undergis den i traktaten foreskrevne forliks- og domstolsbehandling.

27de november 1926 blev der undertegnet en traktat mellom Italia og Albania om vennskap, sikkerhet og voldgift.

I art. 3 forplikter partene sig til å henskyte til en spesiell forliks- eller voldgiftsbehandling de tvistemål som ikke har kunnet blegges ved diplomatiske forhandlinger. Fremgangsmåten ved denne behandling av tvistemål vil bli fastsatt i en særlig konvensjon som skal avsluttes hurtigst mulig.

30te november 1926 blev der undertegnet en voldgiftstraktat mellom Danmark og Tsjekkoslovakia.

Traktaten er i det vesentlige overensstemmende med den foran omhandlede dansk-franske traktat av 5te juli 1926.

11te desember 1926 blev der undertegnet en voldgiftstraktat mellom Danmark og Litauen.

Ifølge meddelelse fra det danske utenriksministerium til pressen er traktaten av den mest moderne type og omfatter forpliktelse til rettslig avgjørelse av alle tvistigheter uten undtagelse.

29de desember 1926 blev der undertegnet en voldgiftstraktat mellem Tyskland og Italia.

I art. 1 forplikter partene sig til å henskyte til en fast forliksnevnd alle de tvister som ikke har kunnet løses på diplomatisk vei. Denne bestemmelse finner ikke anvendelse på tvister som har sitt utspring i begivenheter som ligger forut for traktaten og som tilhører fortiden. Hvis forliksbehandlingen blir resultatløs, skal tvisten (overensstemmende med reglene i art. 8. flg.) innbringes for en voldgiftsrett eller for den faste mellomfolkelige domstol. Hvis tvisten efter lovene i den stat som er sakvolder hører under en domstols kompetanse, kan i henhold til art. 2 denne stat motsette sig at tvisten undergis forliks-, voldgifts- eller domstolsbehandling forinnen endelig avgjørelse av vedkommende domstol foreligger. Når partene er uenig om et rettsspørsmål og ikke godtar forliksnevndens forslag, skal efter art. 8 tvisten henskytes til en særskilt voldgiftsrett. I art. 9 be-

stemmes at i de i art. 8 angitte tilfelle kan partene istedenfor å henskyte tvisten til voldgift innbringe den (ved et kompromiss) for den faste mellomfolkelige domstol. Hvis intet annet er bestemt i nærværende traktat eller i kompromisset, skal efter art. 11 bestemmelse i Haagkonvensjonen av 1907 finne anvendelse på voldgiftsbehandlingen. I art. 12 bestemmes at traktaten skal bringes i anvendelse, også når andre makter er interessert i tvisten. I henhold til art. 13 skal traktaten ikke anvendes på spørsmål som etter de gjeldende overenskomster mellom partene eller efter internasjonal rett hører inn under en av partenes kompetanse. Traktaten skal heller ikke anvendes forsåvidt angår rettigheter og forpliktelser i henhold til Locarno-avtalen. I art. 14 bestemmes at traktaten ikke berører partenes rettigheter og plikter som medlemmer av Folkeforbundet og den innskrenker ikke på nogen måte Folkeforbundets beføielser og kompetanse.